

Sygn. akt X C 2001/19

O., 10.08.2019 r.

UZASADNIENIE WYROKU Z DNIA 26.06.2019 ROKU

I. STANOWISKA STRON

1. Powodowie E. S. oraz I. S. wnieśli do Sądu Rejonowego w Olsztynie w dniu 28.06.2019 roku pozew przeciwko (...) Bankowi (...) S.A. w W., domagając się od niego zapłaty na ich rzecz solidarnie kwoty 34550,98 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie (za okres sprzed 01.01.2016 z odsetkami ustawowymi), liczonymi od terminów płatności poszczególnych rat kredytu WŁASNY KĄT hipoteczny z oprocentowaniem zmiennym nr (...) (...) (szczegółowe rozliczenie dochodzonych odsetek na str. 1-5 pozwu – k. 4-8 akt sprawy), a także zasądzenia od pozwanego na rzecz powodów solidarnie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.
2. W uzasadnieniu pozwu powodowie wskazali, że złożyli pozwanemu wniosek o udzielenie kredytu mieszkaniowego WŁASNY KĄT hipoteczny na sfinansowanie budowy domu jednorodzinnego. Wnioskowaną kwotę określili na 300000 złotych. Jako wnioskowana waluta została wskazana PLN.
3. Powodowie wskazali, że przed złożeniem wniosku od wielu lat współpracowali z pozwanym, który prowadzi ich rachunki oszczędnościowe. E. S. korzystał również z usług pozwanego (rachunki, kredyty) w ramach prowadzonej działalności gospodarczej. Powodowie, działając w zaufaniu powstałym w toku długoletniej współpracy, zwrócili się do pozwanego o przedstawienie dostępnych ofert kredytu mieszkaniowego. Pracownik pozwanego poinformował powodów, że z analizy ich zdolności kredytowej wynika, że będą mieli duże trudności w uzyskaniu kredytu złotówkowego, a nawet jeżeli go uzyskają, to na bardzo niekorzystnych warunkach. Pracownik pozwanego zaproponował wówczas powodom kredyt udzielany w walucie wymiennej, tj. WŁASNY KĄT hipoteczny, który – jak zapewniał – miał być pewny do uzyskania, tani (niskie oprocentowanie) bezpieczny i korzystny dla powodów.
4. W dniu 25.04.2008 roku powodowie zawarli z pozwanym umowę kredytu WŁASNY KĄT hipoteczny z oprocentowaniem zmiennym nr (...) (...), spłacanego w ratach malejących, udzielonego w walucie wymiennej. Strony wskazały, iż kwota udzielonego kredytu wynosi 142158,52 CHF, a kredyt jest przeznaczony na budowę domu jednorodzinnego.
5. Kredyt został udzielony na 179 miesięcy, oprocentowany stawką referencyjną w dniu sporządzenia umowy (...) p.p., stała marża wynosiła zaś 1,75 p.p. Szacunkowy całkowity koszt kredytu wynosił 131965,82 zł. Docelowym zabezpieczeniem kredytu była hipoteka zwykła na kredytowanej nieruchomości w kwocie 142158,52 CHF oraz hipoteka kaucyjna w kwocie 41225,97 CHF.
6. Strony umówiły się, że środki pieniężne tytułem raty kredytu będą pobierane przez pozwanego z rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego prowadzonego dla powodów do 28 dnia każdego miesiąca.
7. Zgodnie z Częścią Ogólną Umowy, kredyt był wypłacany w walucie wymiennej – na finansowanie zobowiązań kredytobiorcy poza granicami Polski oraz w przypadku zaciągania kredytu na spłatę kredytu walutowego, zaś w walucie polskiej na finansowanie zobowiązań w Polsce. W przypadku wypłaty kredytu lub transzy w walucie polskiej, stosuje się kurs kupna dla dewiz obowiązujący w (...)P. S.A. w dniu realizacji zlecenia płatniczego, wg aktualnej Tabeli kursów. Spłata zadłużenia kredytobiorcy z tytułu kredytu i odsetek następuje w drodze potrącenia przez (...)P. S.A. wierzytelności pieniężnych z tytułu udzielonego kredytu z wierzytelnościami pieniężnymi kredytobiorcy z tytułu środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku (...), rachunku walutowym, rachunku technicznym prowadzonym przez (...)P. S.A. W przypadku dokonywania spłat z (...) środki z rachunku będą pobierane w walucie polskiej w wysokości stanowiącej równowartość kwoty kredytu lub raty spłaty kredytu w walucie wymiennej, w której udzielany jest kredyt, przy zastosowaniu kursu sprzedaży dewiz, obowiązującego w (...) S.A. w dniu, o którym mowa w § 7 ust 5 (...), wg aktualnej Tabeli kursów. Przez Tabelę kursów należy rozumieć Tabelę kursów (...)P. S.A. obowiązującą

w chwili dokonywania przez pozwanego określonych w umowie przeliczeń kursowych, dostępną w (...)P. S.A oraz na stronie internetowej pozwanego.

8. Pozwany wypłacił powodom środki kredytu w trzech transzach, w łącznej sumie 286293,18 zł. Do dnia 11.02.2019 roku powodowie zapłacili na rzecz pozwanego kwotę łącznie 378427,93 zł (311597,91 zł tytułem kapitału, 65651,01 zł tytułem odsetek oraz 1179 zł tytułem odsetek karnych).

9. Powodowie wskazali, że umowa kredytu mieszkaniowego WŁASNY KĄT hipoteczny z oprocentowaniem zmiennym nr (...) (...) z 25.04.2008 roku jest w ich ocenie nieważna z dwóch przyczyn:

1) jako sprzeczna z art. 69 ust. 1 i 2 pkt 2 i 4 prawa bankowego poprzez nieokreślenie w umowie kwoty kredytu, waluty kredytu oraz zasad spłaty kredytu;

2) gdyż zawiera klauzule abuzywne przy wyznaczaniu klauzul przeliczeniowych

10. Powodowie wskazali, że dochodzona pozwem kwota stanowi część świadczeń, które przekazali pozwanemu tytułem spłaty rat kapitałowo-odsetkowych (34409,29 zł) oraz odsetek karnych (141,69 zł) w okresie od 29.06.2009 do 11.06.2011 r.

11. W zakresie zarzutu sprzeczności umowy z przepisami prawa bankowego powodowie wskazali na następujące argumenty:

12. Jako że do essentialia negotii umowy kredytu należy m.in. oddanie do dyspozycji kredytobiorcy ściśle określonej kwoty pieniężnej z przeznaczeniem na określony cel, to mając na uwadze, że w niniejszej sprawie kredyt został uruchomiony w złotych i w tej walucie był spłacany, to w istocie kwota udzielona powodom nie była precyzyjnie określona w dniu umowy. Powodom udzielona była bowiem inna kwota pieniężna niż przewidziana w dniu zawarcia umowy, po przeliczeniu z (...) wg kursu z dnia kupna dewiz obowiązującego (...)P. w dniu realizacji zlecenia płatniczego.

13. Mając na uwadze, że powodowie mieli spłacać kredyt w PLN, to trzeba przyjąć, że w istocie walutą kredytu był złoty, zaś odwołanie do (...) miało służyć przeliczeniu wartości kredytu, jak również spłat dokonywanych przez powodów na złotówki i stanowiło jedynie klauzulę waloryzacyjną. Za takim stanowiskiem przemawia fakt, że środki we franku szwajcarskim nigdy nie zostały zaksięgowane na koncie powodów, zaś podany do obsługi umowy rachunek bankowy był rachunkiem złotówkowym. Należy również zauważyć, że powodowie we wniosku kredytowym wnioskowali o udzielenie kredytu w walucie polskiej oraz kwota kredytu miała posłużyć wybudowaniu domu jednorodzinnego w Polsce.

14. W ocenie powodów tak skonstruowana umowa nie stanowi umowy kredytu i na podstawie art. 58 § 1 kc jest nieważna w całości, bowiem zawiera liczne odstępstwa od definicji legalnej umowy kredytu zawartej w prawie bankowym. Zgodnie z art. 69 ust. 2 pkt 2 prawa bankowego w brzmieniu obowiązującym w dniu zawarcia umowy, do essentialia negotii umowy kredytu bankowego należy bowiem określenie kwoty kredytu i waluty kredytu. W konsekwencji, z uwagi na różnice kursowe pomiędzy kwotą odpowiadającą sumie 142158,82 CHF w dniu zawarcia umowy i w dniu realizacji zlecenia płatniczego należy uznać, że kwota kredytu nie została ustalona jednoznacznie. Gdyby nawet przyjąć, że zawarta umowa była umową kredytu walutowego, to wówczas także nie spełnia ona wymogów prawa bankowego, gdyż bank nigdy nie oddał do dyspozycji kredytobiorcy sumy 142158,52 CHF.

15. W ocenie powodów musi istnieć tożsamość między kwotą i walutą kredytu, kwotą środków pieniężnych oddanych do dyspozycji kredytobiorcy oraz kwotą jaką kredytobiorca zobowiązany jest zwrócić bankowi, celem umożliwienia realizacji wzajemnych obowiązków stron umowy kredytu, przewidzianych w art. 69 ust. 1 prawa bankowego.

16. Niezależnie od zarzutu nieważności umowy z uwagi na niespełnianie wymogów prawa bankowego, powodowie podnieśli zarzut nieważności umowy z uwagi na abuzywność jej określonych postanowień.

17. Powodowie zakwestionowali następujące postanowienia umowne:

- 1) „W przypadku wypłaty kredytu albo transzy w walucie polskiej, stosuje się kurs kupna dla dewiz obowiązujący w (...) SA w dniu realizacji zlecenia płatniczego, według aktualnej Tabeli kursów (§ 4 ust. 2 (...)),
- 2) „Tabela kursów - Tabela kursów (...) SA obowiązująca w chwili dokonywania przez (...) SA określonych w umowie przeliczeń kursowych, dostępna w (...) SA oraz na stronie internetowej (...) SA” (§ 1 ust. 1 pkt 14),
- 3) „W przypadku dokonywania spłat zadłużenia Kredytobiorcy z: 1) (...) środki z rachunku będą pobierane w walucie polskiej w wysokości stanowiącej równowartość kwoty kredytu lub raty kredytu w walucie wymiennej, w której udzielony jest kredyt, przy zastosowaniu kursy sprzedaży dewiz, obowiązującego w (...) SA w dniu, o którym mowa w § 7 ust. 2 (...), według aktualnej Tabeli kursów” (§ 22 ust. 2 pkt 1 (...))

18. Powodowie podważali również pozostałe postanowienia umowy, na mocy których wyłącznie bankowi zostało przyznane uprawnienie do jednostronnego określania wysokości wskaźnika wpływającego na wysokość świadczeń stron, tj. § 36 ust. 1 pkt 1 i 2 (...), § 10 ust. 2 (...), § 14 ust 4 (...), § 16 ust. 1 pkt 1 i 2 (...), § 32 ust. 1 (...).

19. Powodowie zaprzeczyli, aby kwestionowane postanowienia były z nimi jednoznacznie uzgadniane. Podkreślili, że przedmiotowa umowa kredytu miała charakter umowy adhezyjnej, której warunki są ustalane jednostronnie przez przedsiębiorcę. Bank przy zawieraniu umowy posługuje się wzorcem umownym, dlatego możliwości negocjacyjne konsumenta są bardzo ograniczone lub w ogóle ich nie ma. Kwestionowane postanowienia umowy zostały wprost przejęte z wzorca umowy. Powodowie podkreślili przy tym, że sam fakt wyboru jednego spośród gotowych wzorców umowy nie stanowi jeszcze o możliwości przyjęcia, że sposób ustalania kursu był indywidualnie negocjowany.

20. W ocenie powodów kwestionowane postanowienia, dotyczące ustalania kursu przeliczania waluty, nie stanowią głównego świadczenia stron, gdyż nie odnoszą się do przedmiotowo istotnych elementów umowy.

21. Niezależnie od powyższego, w przypadku przyjęcia, iż regulacje powyższe stanowią główne świadczenia stron, to nie spełniają wymogu jednoznaczności, który stawia art. 385¹ § 1 kc. Powodowie podnieśli, że wymóg jednoznaczności nie oznacza, że wystarczającym jest, aby postanowienie umowne było dla konsumenta zrozumiałe z gramatycznego punktu widzenia - musi być ono sformułowane prostym i jednoznacznym językiem, a przede wszystkim musi pozwalać konsumentowi na zrozumienie mechanizmu działania sposobu wymiany walut, a także związku między tym mechanizmem, a mechanizmem przewidzianym w innych warunkach dotyczących uruchomienia kredytu, tak by konsument był w stanie oszacować, w oparciu na jednoznacznych i zrozumiałych kryteriach, wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne.

22. W niniejszej sprawie kwestionowane klauzule w żaden sposób nie próbują nawet opisać mechanizmu wymiany waluty. Powodowie nie mogli więc ocenić skutków podejmowanej przez siebie decyzji.

23. Powodowie podkreślili, że pozbawieni zostali możliwości zweryfikowania kryteriów, którymi kierował się powód ustalając zasady kursów kupna i sprzedaży waluty obcej – wskazano jedynie termin, w jakim ustalana jest wysokość kursów. Rodzi to uzasadnione ryzyko, że wspomniane kryteria mogą być oderwane od rzeczywistości rynkowej, ustalane w arbitralny i nieprzewidywalny dla powodów sposób. Jest to tym bardziej istotne, że zobowiązanie wynikające z kredytu hipotecznego ma wieloletni charakter.

24. Powodowie podkreślili, że zgodnie z umową spłata kredytu miała nastąpić w okresie 179 miesięcy, a w tym czasie pozwany mógł i nadal może swobodnie zmieniać zasady ustalania Tabeli kursów, przyjmując zasady oderwane od czynników zobiektywizowanych i od nich niezależnych, zwłaszcza przy braku w umowie szczegółowych rozwiązań w tym zakresie.

25. W ocenie powodów skutkiem stwierdzenia stosowania przez powoda niedozwolonych postanowień umownych winno być stwierdzenie nieważności umowy kredytu. Eliminacja klauzul abuzywnych prowadzi bowiem do sytuacji, w

której brak jest postanowień umownych, w jaki sposób przeliczyć kwotę kredytu z (...) na PLN. Powodowie podkreślili niezasadność ewentualnego stosowania tzw. redukcji utrzymującej skuteczność, tj. takiego przemodelowania abuzywnej klauzuli, aby pozbawiona cech niedopuszczalnych, nadal łączyła strony umowy.

26. Powodowie zgłosili również roszczenie ewentualne i wnioski dowodowe w tym zakresie, na wypadek gdyby Sąd uznał – wbrew stanowisku powodów – że wyeliminowanie z umowy klauzul abuzywnych nie skutkuje nieważnością umowy.

27. Konsekwencją stwierdzenia nieważności umowy jest przyjęcie, że wszelkie kwoty świadczone przez powodów stanowiły świadczenie nienależne, opisane w art. 410 § 2 kc. Powodowie podkreślili, że nie zaistniała w sprawie przesłanka z art. 411 kc, gdyż spełnianie przez nich świadczeń z tytułu spłaty raty kredytu miało na celu uniknięcie przymusu w postaci naliczania dodatkowych odsetek, wypowiedzenia umowy kredytowej czy wszczęcia postępowania egzekucyjnego przeciw nim.

(pozew: k. 4-35)

28. W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa, kwestionując je co do zasady, a z ostrożności procesowej także co do wysokości, podnosząc zarzut nieudowodnienia roszczenia.

29. W uzasadnieniu pozwany podkreślił, że powodom w pierwszej kolejności zaproponowano kredyt złotówkowy, z którego nie skorzystali. Nie są prawdziwe twierdzenia powodów, że nie mieli oni zdolności kredytowej w PLN. Posiadali oni taką zdolność zarówno w (...), jak i w PLN – w momencie składania wniosku kredytowego powodowie wykazywali miesięczne dochody w wysokości przeszło 50 tys. zł, ich zdolność kredytowa w złotych sięgała kwoty 4320850 zł, przy ratach annuitetowych przy okresie spłaty 480 rat.

30. Pozwany zaznaczył, że zgodnie z § 21 ust 1 (...), spłata zadłużenia kredytobiorcy z tytułu kredytu i odsetek następować mogła z tytułu udzielonego kredytu z:

a) Rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego kredytobiorcy;

b) Rachunku walutowego kredytobiorcy;

c) Rachunku prowadzonego w walucie kredytu, na który kredytobiorca będzie dokonywał wpłat z tytułu udzielonego kredytu w walucie kredytu lub walucie innej niż waluta kredytu

Powodowie dokonali indywidualnych uzgodnień z bankiem wybierając wariant wskazany pod lit. a). Gdyby zdecydowali się na spłatę z rachunku walutowego w (...), to wówczas do przeliczania rat kredytu nie znajdowałby zastosowania kurs sprzedaży dewiz z Tabeli kursów banku.

31. Pozwany podkreślił, że powodowie zostali poinformowani o ryzyku walutowym i ryzyku zmiany stopy procentowej. Wszelkie informacje zostały im przekazane w broszurze „informacja o ryzyku kursowym i ryzyku stopy procentowej dla kredytobiorców zaciągających kredyty hipoteczne”. Bank wyjaśnił w niej, kiedy i dlaczego stosuje kurs kupna dewiz, a kiedy kurs sprzedaży, przedstawił historię wahań kursów waluty za okres od stycznia 2000 do lipca 2007, wskazując na „wysoki stopień zmienności kursów” oraz modelowe symulacje obrazujące wpływ zmian oprocentowania kredytu i kursu waluty na zmianę wysokości miesięcznej raty i kapitału do spłaty.

32. Pozwany nie zgodził się z zarzutem powodów, iż umowa kredytu jest sprzeczna z uwagi na naruszenie art. 69 prawa bankowego. Wskazał, że dopuszczalne jest zaciągnięcie zobowiązania w walucie obcej, z równoczesnym zastrzeżeniem, że wypłata i spłata kredytu będzie dokonywana w pieniądzu krajowym, zastrzeżenie takie dotyczy wyłącznie sposobu wykonania zobowiązania, przez co nie powoduje zmiany waluty wierzytelności. Podkreślił, że czym innym jest waluta zobowiązania, a czym innym waluta płatności. Nie ulega wątpliwości, że bank oddał do dyspozycji kredytobiorców sumę 142158,52 CHF, a ich powinnością jest zwrot tej kwoty powiększonej o odsetki i inne należności banku, w tej samej walucie. Kwestia ewentualnych przeliczeń walutowych (przy wypłacie i spłacie rat kapitałowo-odsetkowych w

walucie polskiej) następuje jedynie wtórnie i jest operacją techniczną, wynikającą z uzgodnionych przez strony na etapie zawarcia Umowy Kredytu opcji.

33. Pozwany nie zgodził się, aby kwestionowana umowa zawierała w swojej treści klauzule abuzywne.

34. Pozwany wskazał, że postanowienia umowy kredytu były indywidualnie uzgadniane z powodami, o czym świadczy fakt, że dokonali oni wyboru określonego sposobu płatności rat kredytu, z trzech zaproponowanych przez bank. Nie można bowiem zaaprobować stanowiska, że indywidualnie uzgadniane są tylko takie postanowienia umowy, które zostały zmodyfikowane z inicjatywy konsumenta i zgodnie z jego życzeniem. Znaczenie ma nie fakt dokonania modyfikacji określonej klauzuli, ale możliwość dokonania takiej zmiany- w przypadku, gdy obie strony świadomie zawrą w umowie postanowienie niedozwolone, chcąc z niego skorzystać, nie można podważać ważności takiego postanowienia umownego.

35. Niezależnie od powyższego pozwany wskazał, że nie sposób przyjąć, aby kwestionowane przez powodów postanowienia umowy w sposób rażący naruszały ich interesy. Pozwany podkreślił w szczególności, że bank nie miał możliwości kształtowania w dowolny sposób i nie kształtował w taki sposób kursów wymiany walutowej.

36. Z zasad współżycia społecznego, jak i ustalonych zwyczajów istniejących na rynku walutowym wynika, że zobowiązania stron wyrażone w różnych walutach, przeliczane są według kursów rynkowych, a więc uwzględniających uwarunkowania i mierniki rynkowe takie jak wysokość kursów, marżę etc. Strona powodowa nie przedstawiła zaś argumentów przemawiających za uznaniem, że kurs banku nie stanowił adekwatnego, odzwierciedlającego sytuację rynkową.

37. Pozwany bank podkreślił, że zmienne kursy walutowe są wyznaczone na rynkach walutowych przez mechanizm rynkowy (tak jak np. w kantorach), kursy z Tabeli kursów banku ustalane były w oparciu o aktualne kursy rynkowe obowiązujące na rynku międzybankowym, a bezzasadne jest stanowisko, iż kursy te ustalane są przez banki w sposób dowolny, gdyż banki działają w warunkach silnej konkurencji, wynikającej z równoległego kwotowania kursów przez wielu uczestników rynku.

38. Pozwany podkreślił, że kursy walut o dużej płynności, takich jak (...) podlegają zmianom nawet kilkanaście tysięcy razy w ciągu doby. Z tego względu zakup lub sprzedaż waluty po kursie obowiązującym w banku nie jest równoznaczny z zyskiem banku na określonej transakcji, gdyż bank pobierając kwotę w PLN musi ją następnie sprzedać na rynku międzybankowym nie wiedząc w istocie po jakim kursie dokładnie to nastąpi. Aby uzyskać środki na udzielenie kredytu, bank sam zaciąga zobowiązanie w (...) wobec innych swoich kontrahentów lub też zabezpiecza je poprzez inne instrumenty (w (...)).

39. Eliminacja kwestionowanych postanowień nie poprawiłaby sytuacji powodów, gdyż wówczas kredytobiorca musiałby dokonać spłaty raty w walucie (...) i w tym celu dokonać zakupu określonej jej ilości poza bankiem, powodowie nie osiągaliby bowiem dochodów w (...).

40. Pozwany podkreślił, że art. 4 ustawy antyspreadowej jako przepis szczególny wyłączył sankcję bezwzględnej nieważności, zastępując ją roszczeniem o zmianę umowy.

41. Odnosząc się do podstawy prawnej żądania zapłaty, pozwany podkreślił, że po stronie banku nie doszło do wzbogacenia. Udzielenie kredytu w (...) implikuje bowiem konieczność zaciągnięcia analogicznego zobowiązania przez bank, również w (...).

42. Z ostrożności procesowej pozwany wskazał, że powodowie nie mają podstaw do żądania zwrotu kwot uiszczanych tytułem rat kredytu z uwagi na treść art. 411 pkt 1 kc. Zdaniem pozwanego świadczenie powodów nie miało na celu uniknięcia przymusu lub zagrożenia.

43. Pozwany zakwestionował zasadność roszczenia w zakresie żądania odsetkowego, podkreślając, że zobowiązanie z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia ma charakter bezterminowy, dlatego też zgodnie art. 455 kc staje się wymagalne dopiero po wezwaniu do jego spełnienia.

(odpowiedź na pozew – k. 118-133)

44. Replikując na twierdzenia podniesione przez pozwanego w odpowiedzi na pozew, powodowie w piśmie z 07.10.2019 roku podkreślili, że nie sposób zgodzić się z argumentacją pozwanego, jakoby możliwość wyboru kredytu w PLN oraz spłaty kredytu z rachunku walutowego w walucie kredytu przesądzała o indywidualnym uzgodnieniu postanowień umowy. Istotna jest rzeczywista możliwość negocjowania danego postanowienia, a nie wybór z kilku gotowych szablonów.

45. Powodowie podkreślili, że klauzule denominacyjne pozwalały bankowi na dowolne kształtowanie wysokości świadczenia powodów uiszczanego przez nich w PLN. Odwołują się one bowiem w tym zakresie jedynie do wewnętrznych regulacji banku, które ten kształtuje dowolnie. To, że pozwany bank rzekomo przyjął w wewnętrznych regulacjach czynniki zewnętrzne jako wskaźniki do kształtowania kursu waluty było wynikiem jego woli, na którą powodowie nie mieli wpływu. Zawarta umowa nie gwarantowała powodom w żaden sposób kontroli sposobu ustalania kursu, nie wprowadzała też obiektywnych i matematycznych wskaźników, określających jego granice.

46. Powodowie zakwestionowali twierdzenia pozwanego, iż kiedykolwiek otrzymali broszurę „informacja o ryzyku kursowym i ryzyku stopy procentowej dla kredytobiorców zaciągających kredyty hipoteczne”

(pismo powodów z 07.10.2019 – k. 332-342)

47. W toku postępowania istotny pogląd dla sprawy, na podstawie art. 31 d ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, przedstawił Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. W ocenie ww. organu, postanowienia umowne określające zasady ustalania kursów kupna i sprzedaży (...), na podstawie których ustalane są odpowiednio kwota kredytu i wysokość rat kredytu, zawarte w § 4 ust. 1 pkt 2 (...), § 4 ust. 2 (...), § 1 ust 1 pkt 14 oraz § 21 ust. 1, § 22 ust 2 pkt 1, § 32 ust 1 (...) spełniają przesłanki uznania ich za niedozwolone postanowienia umowne. Ocena abuzywności tych klauzul powinna zostać przy tym dokonana na dzień zawarcia przedmiotowej umowy kredytowej. Skutkiem uznania kwestionowanych postanowień umownych za niedozwolone jest ich bezskuteczność w stosunku do kredytobiorców od chwili zawarcia umowy. Niemożliwe jest przy tym w okolicznościach niniejszej sprawy zapełnienie tak powstałej „luki” w umowie kredytowej przepisami dyspozytywnymi. Wobec powyższego uznanie klauzul waloryzacyjnych za niedozwolone może w okolicznościach niniejszej sprawy wpływać również na ważność samej umowy kredytu. Sąd powinien uwzględnić ten skutek, o ile powód w pełni akceptuje takie rozwiązanie i jest przygotowany na wszelkie jego konsekwencje

(stanowisko Prezesa UOKIK z 19.11.2019 – k. 348).

II. **USTALENIA FAKTYCZNE**

Sąd Rejonowy ustalił, co następuje:

1. W dniu 28.03.2008 roku powodowie E. i I. małżonkowie S. złożyli w pozwanym banku wnioski o udzielenie kredytu mieszkaniowego WŁASNY KĄT hipoteczny. W rubryce „wnioskodawcy kredyt/pożyczka” wskazali sumę 293600 złotych. Jako wnioskowaną walutę kredytu wskazali (...). Kurs kupna waluty w dniu złożeniu wniosku ustalony został na 2,1901, w konsekwencji wnioskowana kwota kredytu w walucie wymiennej wyniosła 123282,04 CHF. Kredyt został przeznaczony na budowę domu na dz. nr 42 we W., planowany termin zakończenia inwestycji ustalono na 31.12.2009 r. Okres kredytowania miał wynosić 15 lat, uruchomienie kredytu nastąpić w transzach, a spłata następować w miesięcznych ratach malejących. Jako docelowe zabezpieczenie kredytu przewidziano hipotekę na kredytowanej nieruchomości, o nr KW (...). Inwestycja powodów nie miała związku z prowadzoną przez E. S. działalnością gospodarczą w zakresie usług ogólnobudowlanych.

(dowód: wnioski o udzielenie kredytu mieszkaniowego z 28.03.2008 r. – k. 191-193)

2. W dniu 25.03.2008 r. strony zawarły umowę kredytu mieszkaniowego WŁASNY KĄT hipoteczny z oprocentowaniem zmiennym nr (...) (...), w którym Bank zobowiązał się postawić do dyspozycji powodów kredyt w kwocie 142158,52 CHF na budowę domu jednorodzinnego z przeznaczeniem na potrzeby własne.

3. W § 1 ust. 2 umowy wskazano, że składa się ona z Części Szczegółowej Umowy, zwanej (...) i części ogólnej umowy, zwanej dalej (...), które w sposób łączny określają strony, przedmiot umowy oraz prawa i obowiązki stron.

4. Kredyt został udzielony na 179 miesięcy, tj. do 28.03.2023 roku, stawka referencyjna w dniu sporządzenia umowy wynosiła 2, (...)p., stała marża baku 1,74 p.p., oprocentowanie kredytu w stosunku rocznym 4, (...)p. Szacunkowy koszt kredytu ustalono na 131965,82 zł, a szacunkową wysokość kosztu, który kredytobiorca będzie zobowiązany ponieść z tytułu odsetek na 59831,88 CHF. Docelowym zabezpieczeniem kredytu ustanowiono hipotekę na kredytowanej nieruchomości, o nr KW (...) – zwykłą w kwocie 142158,52 CHF i kaucyjną w kwocie 41225,97 CHF.

5. Ustalono, że całkowita wypłata kredytu nastąpi do dnia 31.07.2008 roku, w transzach. Przed wypłatą pierwszej transzy powodowie byli zobowiązani do:

- 1) złożenia i opłacenia wniosku o wpis hipotek stanowiących docelowe zabezpieczenie kredytu;
- 2) dokonania ubezpieczenia budowy (od ryzyk budowlanych oraz ognia i innych zdarzeń losowych) wraz z przelewem wierzytelności pieniężnej z umowy ubezpieczenia na rzecz banku;
- 3) złożenia dyspozycji wypłaty kredytu;
- 4) dokonania w dniu podpisania umowy kredytu opłaty za oszacowanie wartości nieruchomości mającej stanowić zabezpieczenie kredytu w kwocie 150 zł;
- 5) złożenia w dniu podpisania umowy oświadczenia o ustanowieniu hipotek zabezpieczających wierzytelność (...) SA;
- 6) zmniejszenia limitu kredytu odnawialnego udzielonego przez (...) SA w ramach złotego konta do 50000 zł

Warunkami wypłaty kolejnych transz kredytu były złożenie dyspozycji wypłaty transzy oraz dokonanie opłaty za przeprowadzenie kontroli na budowie.

6. Postanowiono, że kredyt jest wypłacany:

- 1) w walucie wymiennej – na finansowanie zobowiązań kredytobiorcy poza granicami RP oraz w przypadku zaciągnięcia kredytu na spłatę kredytu walutowego;
- 2) w walucie polskiej – na finansowanie zobowiązań w Rzeczypospolitej Polskiej.

7. W § 4 ust. 2 (...) postanowiono, że w przypadku wypłaty kredytu albo transzy kredytu w walucie polskiej, stosuje się kurs kupna dla dewiz obowiązujący w (...) SA w dniu realizacji zlecenia płatniczego, według aktualnej Tabeli kursów.

8. W (...) przewidziano definicję Tabeli kursów, wskazując, iż jest to: „Tabela kursów (...) SA obowiązująca w chwili dokonywania przez (...) SA określonych w umowie przeliczeń kursowych, dostępna w (...) SA oraz na stronie internetowej (...) SA.

9. Postanowiono, iż (...) SA pobiera odsetki od kredytu, w walucie kredytu, według zmiennej stopy procentowej w stosunku rocznym, której wysokość ustalana jest w dniu rozpoczynającym pierwszy i kolejne trzymiesięczne okresy obowiązywania stawki referencyjnej, jako suma stawki referencyjnej i marży (...). Dla celów ustalenia stawki referencyjnej (...) SA posługuje się stawką LIBOR publikowaną odpowiednio o godz. 11.00 (...) lub 11.00 na stronie

informacyjnej R., w drugim dniu poprzedzającym dzień rozpoczynający pierwszy i kolejne trzymiesięczne okresy obowiązywania stawki referencyjnej, zaokrąglonej według matematycznych zasad do czterech miejsc po przecinku.

10. Spłata raty miała następować do 28 dnia każdego miesiąca, w drodze potrącenia przez (...) SA wierzytelności pieniężnych z tytułu udzielonego kredytu z wierzytelnościami pieniężnymi kredytobiorcy z tytułu środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku (...), rachunku walutowym, rachunku technicznym, prowadzonych przez (...) SA. Kredytobiorca zobowiązał się zapewnić w dniu płatności raty na rachunku, z którego potrącane są wierzytelności kwotę środków pieniężnych w wysokości co najmniej równej racie spłaty kredytu. W przypadku dokonywania spłaty zadłużenia kredytobiorcy z (...), środki miały być pobierane w walucie polskiej w wysokości stanowiącej równowartość kwoty kredytu lub raty spłaty kredytu w walucie wymiennej, w której udzielony jest kredyt, przy zastosowaniu kursów sprzedaży dla dewiz, obowiązującego w (...) SA w dniu płatności raty kredytu (§ 21-23 (...)).

11. Postanowiono, że niespłacenie przez kredytobiorcę części albo całości raty spłaty kredytu w terminie określonym w umowie spowoduje, że należność z tytułu zaległej spłaty staje się zadłużeniem przeterminowanym i może zostać przez (...) SA przeliczona na walutę polską, przy zastosowaniu kursu sprzedaży dla dewiz, obowiązującego w (...) SA w dniu płatności poszczególnej raty (§ 32 (...)). Za każdy dzień zadłużenia przeterminowanego bank pobiera odsetki w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP (§ 34 ust. 1 i 2 (...)). W przypadku spłaty zadłużenia przeterminowanego i odsetek w walucie innej niż polska, miano dokonywać przeliczenia na kwotę stanowiącą równowartość w walucie polskiej – według kursu dla kupna dewiz (w przypadku spłaty w formie bezgotówkowej), bądź według kursu kupna dla pieniędzy (w przypadku spłaty w formie gotówkowej) – zgodnie z aktualną Tabelą kursów (§ 36 ust. 1 (...))

12. W § 11 ust. 2 (...) wskazano, że kredytobiorca został poinformowany iż ponosi ryzyko:

1) zmiany kursów waluty, polegające na wzroście wysokości zadłużenia z tytułu kredytu oraz wysokości rat kredytu, wyrażonych w walucie polskiej, przy wzroście kursów waluty kredytu;

2) stopy procentowej, polegające na wzroście raty spłaty przy wzroście stawki referencyjnej.

13. Przewidziano, że (...) SA może wypowiedzieć umowę m.in. w przypadku niedokonania przez kredytobiorcę spłaty dwóch kolejnych rat kredytu w terminach określonych przez (...) SA w wysłanych do kredytobiorcy i poręczycieli dwóch kolejnych przypomnieniach (§ 40 (...)).

14. E. S. potwierdził, że powodowie zapoznali się z warunkami umowy i kwitują odbiór jednego egzemplarza umowy.

15. W imieniu (...) SA umowę podpisali pełnomocnicy – M. P. i M. F..

(dowód: umowa kredytu mieszkaniowego WŁASNY KĄT hipoteczny z oprocentowaniem zmiennym nr (...) (...) z 25.04.2008 roku – k. 37-45)

16. Środki kredytu udostępniono w trzech transzach – 28.04.2008 roku w kwocie 28395,96 CHF (wyplacona równowartość w PLN – 58720 zł), 05.06.2008 roku w kwocie 69551,64 CHF (wyplacona równowartość w PLN – 69551,64 zł), 29.07.2008 roku w kwocie 44210,92 CHF (wyplacona równowartość w PLN – 85013,18 zł)

(dowód: dyspozycje wypłaty poszczególnych transzy kredytu – k. 231-233; zaświadczenie banku z 11.02.2019 nr (...) (...) – k. 49-53)

17. W okresie od 28.05.2008 roku do 28.01.2019 roku z tytułu umowy kredytu powodowie dokonali spłaty kwoty łącznie 378427,93 zł, z czego 311597,91 zł zaliczono na kapitał kredytu (89618 CHF), 65651,02 zł na odsetki umowne (...) 4 CHF) i 1179 zł na odsetki karne (316,83 CHF). W okresie od 29.06.2009 do 10.06.2011 roku łączna suma wpłat powodów wyniosła 34550,98 zł.

(dowód: zaświadczenie banku z 11.02.2019 nr (...) (...) – k. 49-53)

18. W dniu 19.06.2006 roku Dyrektor Zarządzający Pionem Finansowania (...) wydał pismo okólne zmieniające pismo okólne w sprawie wprowadzenia procedury produktowej „Kredyt mieszkaniowy WŁASNY KĄT hipoteczny” (obowiązujące od 01.07.2006). W treści pisma wskazano, że pracownik banku obsługujący klienta zainteresowanego kredytem, powinien w pierwszej kolejności zaprezentować klientowi ofertę kredytów udzielanych w walucie polskiej. Jeżeli klient odrzuci taką ofertę, to należy mu zaoferować ofertę kredytów w walucie wymiennej. Należy wówczas odebrać od klienta oświadczenie o następującej treści: „nie skorzystałem/lismy z przedstawionej mi w pierwszej kolejności przez (...) SA oferty w walucie polskiej i dokonałem/liśmy wyboru oferty w walucie wymiennej, mając pełną świadomość ryzyka związanego z kredytami/pożyczkami zaciąganyymi w walucie wymiennej, polegającego na tym, iż:

- a) w przypadku wzrostu kursu walut podwyższeniu ulega zarówno rata spłaty jak i kwota zadłużenia, wyrażone w walucie polskiej;
- b) w przypadku wypłaty kredytu w walucie polskiej kredyt jest wypłacany po kursie kupna dla dewiz;
- c) w przypadku spłaty kredytu w walucie polskiej kredyt jest spłacany po kursie sprzedaży dla dewiz”

(dowód: pismo okólne zmieniające pismo okólne w sprawie wprowadzenia procedury produktowej „Kredyt mieszkaniowy WŁASNY KĄT hipoteczny z 19.06.2006 – k. 236-240)

19. M. P., reprezentująca bank podczas rozmów związanych z udzieleniem kredytu powodom, nie pamiętała przebiegu spotkania z powodami. W toku swojej pracy jako osoba obsługująca klienta kredytu hipotecznego starała stosować się do wytycznych banku (...) – jeżeli była wytyczna, żeby dane oświadczenie od klienta odbierać na piśmie, to były one odbierane w takiej formie, jeżeli zaś była w danym okresie wystarczająca forma ustna, to stosowała jedynie informację słowną.

(dowód: przesłuchanie świadka M. P. – k. 346-346v)

20. Powodowi E. S. przedstawiono ofertę zarówno kredytu złotówkowego, jak i frankowego. Powodowie nie podpisywali oświadczenia, że przedstawiono im oferty kredytu złotówkowego, które odrzucają i wnoszą o kredyt walutowy. Kredyt we franku szwajcarskim był dużo tańszy – miesięczna rata była o około tysiąc złotych niższa. Powoda poinformowano, że kredyt jest oparty o franka szwajcarskiego, jednak będzie wypłacony w złotówkach. Powodom nie wyjaśniono, na czym polega tabela kursu walut. Powód E. S. został poinformowany, że raty kredytu mogą się zmieniać z uwagi na ryzyko kursowe, jednak w niewielkim stopniu, przez co kredyt ten i tak będzie korzystniejszy niż złotówkowy. Nikt nie wskazywał powodom, że mogą negocjować kurs spłaty kredytu.

21. Powódka I. S. dwa razy stawiała się w banku, żeby podpisać dokumenty, wszystkimi sprawami związanymi z zaciągnięciem kredytu zajmował się jej mąż.

22. Powód E. S. ma wykształcenie zawodowe budowlane, zaś powódka I. S. wykształcenie zawodowe rolnicze.

(dowód: przesłuchanie powoda E. S. – k. 347-347v; przesłuchanie powódki I. S. – k. 347v).

23. W dniu 17.04.2019 roku powodowie złożyli reklamację do pozwanego banku, wskazując, że umowa kredytu WŁASNY KĄT hipoteczny z oprocentowaniem zmiennym nr (...) (...) zawiera niedozwolone klauzule umowne, co skutkuje nieważnością umowy. Wezwali bank do zwrotu wszystkich bezpodstawnie pobranych rat kapitałowo odsetkowych wraz z ustawowymi odsetkami i ustawowymi odsetkami za opóźnienie od każdej z rat, liczonymi od dnia następującego po dniu ich bezpodstawnego pobrania do dnia zapłaty.

(dowód: reklamacja z 17.04.2019 – k. 54-56)

24. W odpowiedzi na reklamację pozwany wskazał, że umowa kredytu realizowana jest w sposób prawidłowy i nie widzi podstaw do uwzględnienia roszczenia

(dowód: pismo pozwanego nr (...)(...) z 02.05.2019 – k. 57-58)

III. OCENA DOWODÓW

Sąd Rejonowy dokonał następującej oceny zebranego w sprawie materiału:

1. W ocenie Sądu brak było podstaw do kwestionowania autentyczności przedłożonych przez strony dokumentów. Kwestia ta nie była podważana przez strony w toku postępowania, nikt nie zarzucał, aby przeciwnik procesowy posługiwał się fałszywymi dokumentami.

2. Oczywiście odrębną kwestią jest ustalenie, czy dany dokument złożony do akt przez pozwanego został rzeczywiście doręczony powodom przed podpisaniem umowy, bądź też czy w niniejszej sprawie rzeczywiście zastosowano się do wytycznych wynikających z regulacji wewnętrznych banku. Oceny w tym zakresie Sąd dokonywał na podstawie całokształtu zebranego materiału, w tym zeznań świadka – pracownika banku, a także przesłuchania powodów. Sąd miał przy tym na uwadze profesjonalny charakter działalności banku, który skutkowało przyjęciem, że jeśli bank powołuje się na fakt doręczenia określonych dokumentów powodom, to powinien dysponować dowodem na powyższe.

3. Sąd co do zasady dał wiarę przesłuchanemu świadkowi M. P., jakkolwiek jej depozycje okazały się jedynie w znikomym zakresie przydatne dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, gdyż świadek nie pamiętała przebiegu rozmów na temat udzielenia kredytu, prowadzonych z powodami. To, w jaki zwykle sposób świadek postępowała w przypadku rozmów z klientami zainteresowanymi kredytem hipotecznym oczywiście może być pomocne dla ustalenia stanu faktycznego sprawy, jednak mając na uwadze liczbę klientów, których obsługiwała świadek oraz czas, który upłynął od zawarcia umowy z powodami, nie sposób ustalać konkretnych, precyzyjnych okoliczności w oparciu na takich twierdzeniach – można jedynie próbować zrekonstruować pewien model postępowania, którym kierowała się świadek podczas pracy w banku. W konsekwencji Sąd uznał, że pozwany nie udowodnił, aby doręczył powodom broszurę „informacja o ryzyku kursowym i ryzyku stopy procentowej”, na którą powołuje się w odpowiedzi na pozew. W aktach nie ma żadnego dowodu, że taką broszurę powodom doręczono, czemu oni kategorycznie zaprzeczyli. Podobnie, pozwany powoływał się na pismo okólnie Dyrektora Zarządzającego Pionem Finansowania (...) z 19.06.2006 roku, które nakazywało prezentację w pierwszej kolejności kredytu w złotych, a dopiero przy rezygnacji z takiego kredytu, zaprezentowanie opcji kredytu walutowego, a także odebranie od klienta dość szerokiego pisemnego oświadczenia o powyższym oraz o świadomości ryzyk związanych z kredytem walutowym. Oświadczenia takiego w aktach nie ma, a powód E. S. zaprzeczył, aby je podpisywał. Jedyna informacja o ryzyku walutowym została zawarta w § 11 ust. 2 pkt 1 (...), gdzie lakonicznie wskazano, że kredytobiorca został poinformowany, iż ponosi ryzyko zmiany kursów waluty, polegające na wzroście wysokości zadłużenia z tytułu kredytu oraz wysokości rat kredytu, wyrażonych w walucie polskiej, przy wzroście kursów waluty kredytu. Powyższe znacząco odbiega od zakresu informacji, które miał udzielić powodom pozwany w świetle twierdzeń podanych w odpowiedzi na pozew.

4. Jednocześnie Sąd nie dał wiary świadkowi M. P. w zakresie jej twierdzeń, że w Tabeli kursów znajdowała się informacja o możliwości negocjacji kursowej. Powyższe nie wynika z jakiegokolwiek innego dowodu (np. wydruku archiwalnych Tabel kursów), a nawet twierdzeń pozwanego, który w odpowiedzi na pozew w sposób szczegółowy odniósł się do żądania pozwu i jego uzasadnienia, a okoliczność tej nie podnosił. W ocenie Sądu w tym zakresie świadek uzupełniała luki w pamięci domniemaniami – problem stosowania spreadów walutowych w Tabelach kursowych banków występował przecież wiele lat temu.

5. Sąd nie znalazł podstaw do podważania wiarygodności zeznań powoda E. S.. Jego twierdzenia nie pozostają w sprzeczności z jakimkolwiek dokumentem przedstawionym przez strony postępowania. Powód wypowiadał się w sposób płynny i sprawiający wrażenie spontanicznego, jednocześnie nie przekazywał szczegółowych i fachowych informacji związanych z procedurą zawierania umowy kredytu oraz nie stosował profesjonalnej terminologii, co mogłoby być zastanawiające, mając na uwadze upływ czasu od zawarcia umowy oraz profil jego wykształcenia. Sąd dał również wiarę powódce I. S., że wszelkie czynności związane z wybraniem kredytu i rozmowami z bankiem prowadził jej mąż.

6. Sąd pominął pozostałe wnioski dowodowe stron, w tym w szczególności wnioski o dopuszczenie dowodów z opinii biegłych. Mając na uwadze stanowisko strony powodowej, która jednoznacznie wskazywała na wolę stwierdzenia przez Sąd nieważności umowy kredytu hipotecznego, dowody wnioskowane przez strony były nieprzydatne dla oceny okoliczności istotnych z punktu widzenia rozpoznania sprawy i w konsekwencji ich przeprowadzenie doprowadziłoby jedynie do nieuzasadnionego przedłużenia postępowania i zwiększenia jego kosztów.

IV. ROZWAŻANIA PRAWNE

Sąd Rejonowy rozważył, co następuje:

1. Powództwo zasługiwało na uwzględnienie w całości co do roszczenia głównego, zaś co do odsetek jedynie w nieznaczej części.
2. Powodowie roszczenie o zapłatę wywodzili z faktu nieważności umowy kredytu, na co powoływali się z uwagi na występujące w ich ocenie naruszenie przepisów prawa bankowego, dotyczące przedmiotowo istotnych elementów umowy kredytu, a w dalszej kolejności – w przypadku niepodzielenie przez Sąd ww. stanowiska – z tytułu zamieszczenia przez pozwanego w umowie klauzul abuzywnych.
3. W ocenie Sądu najdalej idący zarzut powodów jest niezasadny.
4. Umowa kredytu mieszkaniowego WŁASNY KĄT hipoteczny z oprocentowaniem zmiennym nr (...) (...) z 25.04.2008 roku w ocenie Sądu spełniała wymogi przewidziane w art. 69 prawa bankowego w brzmieniu obowiązującym w chwili jej zawarcia. Określono w niej strony umowy, kwotę i walutę kredytu (142158,52 CHF), cel, na jaki został udzielony (budowa domu jednorodzinnego), zasady i termin jego spłaty (179 rat kapitałowo-odsetkowych, płatnych do 28. dnia każdego miesiąca), wysokość oprocentowania i zasady jego zmiany (suma stałej marży i zmiennej stawki referencyjnej LIBOR 3M) oraz inne niezbędne warunki wynikające z art. 69 ust. 2 pkt 7-10 prawa bankowego w brzmieniu z 25.04.2008 roku.
5. W ocenie Sądu bez znaczenia dla przyjęcia ważności umowy kredytu pozostaje, że kwota udzielonego kredytu została określona i poddana oprocentowaniu w walucie szwajcarskiej, a miała być wypłacona i spłacana w walucie polskiej. W ocenie Sądu nie doszło w ten sposób do braku precyzyjnego ustalenia wysokości kredytu, co skutkowałoby brakiem jednego z essentialia negotii umowy kredytu, gdyż należy odróżnić walutę zawarcia zobowiązania od waluty jego wykonania (płatności).
6. W umowie wprost określono, że bank ma postawić do dyspozycji powodów kwotę wyrażoną w walucie szwajcarskiej po jej przeliczeniu na walutę polską, zaś powodowie mieli w terminach poszczególnych rat zwracać kredyt w walucie polskiej. Istota takiej umowy polegała na stworzeniu przez bank możliwości wykorzystania przez powodów równowartości określonej kwoty pieniędzy z obowiązkiem zwrotu w określonym czasie takiej równowartości, przy czym miernikiem tych wartości pozostawać miał kurs waluty szwajcarskiej do waluty polskiej.
7. W niniejszej sprawie strony zawarły umowę kredytu denominowanego. W przeciwieństwie do kredytu indeksowanego, w umowie takiej kwota kredytu jest wyrażana wprost w (...) waluta obca nie jest w takiej sytuacji jedynie miernikiem waloryzacji, którym posłużono się w klauzulach przeliczeniowych, ale wyraża wartość zobowiązania pieniężnego.
8. Określony w umowie sposób oddania kwoty kredytu do dyspozycji powodom poprzez dokonanie jej przelewu w (...) na ich rachunek bankowy, odnosi się do sposobu wykonania zobowiązania banku. Uzgodnienie przez strony, że kwota środków pieniężnych wynikająca z zawartej umowy kredytu zostanie im udostępniona w innej walucie niż waluta samego kredytu w ocenie Sądu nie stoi w sprzeczności z naturą zobowiązania, przepisami prawa, ani zasadami współżycia społecznego (art. 353¹ kc). Nie może tego uzasadniać samo istnienie ryzyka związanego z płynnością

kursów walut – obciąża ono bowiem obie strony stosunku prawnego, gdyż nie sposób przewidzieć, w którą stronę (i czy w ogóle) nastąpią istotne zmiany kursu waluty.

9. Pogląd dopuszczający występowanie w obrocie kredytów denominowanych zawartych jeszcze przed nowelizacją, która weszła w życie w 2011 roku (na skutek której ustawodawca wprowadził pojęcie takiego kredytu) jest dominujący w orzecznictwie (zob. np.: wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 25.03.2011 o sygn. akt IV CSK 377/10; z dnia 29.04.2015 roku o sygn. akt V CSK 445/14; wyrok Sadu Okręgowego w Olsztynie z dnia 05.11.2019 roku o sygn. akt IX Ca 491/19; orzeczenia wskazane przez pozwanego na s. 9 odpowiedzi na pozew – k. 122), jakkolwiek spotykane jest również stanowisko przeciwne (powołane przez powoda wyroki: Sądu Okręgowego w Olsztynie z 13.04.2017 roku o sygn. akt I C 478/16; Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 17.01.2018 roku o sygn. akt I ACa 674/17).

10. Jak wskazano wyżej, na podstawie postanowień umowy kredytu mieszkaniowego WŁASNY KĄT hipoteczny z oprocentowaniem zmiennym nr (...) (...) z 25.04.2008 roku możliwe jest ustalenie sposobu obliczania kwoty, którą zobowiązany jest uiścić kredytobiorca. Spełnione są więc elementy konstrukcyjne umowy kredytu, wskazane w art. 69 ust. 1 prawa bankowego. Całkowicie innym zagadnieniem jest jednak, czy sposób określenia tych zasad nie stanowił niedozwolonych postanowień umownych (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie z dnia 05.11.2019 roku o sygn. akt IX Ca 491/19). W konsekwencji należy przejść do dalszego zarzutu powodów, dotyczącego abuzywności postanowień umowy dotyczących mechanizmu ustalania przez bank kursu waluty.

11. Powodowie zakwestionowali postanowienia umowne dotyczące sposobu obliczania kursu waluty, po której dokonywano przeliczenia z waluty spełniania świadczenia (PLN) na walutę zawarcia zobowiązania ((...)), wskazane w pkt 17-18 rozdziału I uzasadnienia i opisane w pkt 7-11 rozdziału III uzasadnienia.

12. Nie ulega wątpliwości, że powodowie zawierali umowę jako konsumenci w rozumieniu art. 22¹ kc. Z żadnego bowiem dostępnego dowodu nie wynika, aby zaciągnięcie kredytu miało związek z jakąkolwiek działalnością gospodarczą (w tym prowadzoną przez powoda działalnością budowlaną), kredyt miał posłużyć sfinansowaniu budowy domu mieszkalnego, w którym faktycznie zamieszkali.

13. Zgodnie z art. 385¹ § 1 kc postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

14. W konsekwencji, aby doszło do przewidzianego w ww. przepisie skutku, tj. niezwiązania konsumenta określonymi postanowieniami umownymi, muszą one spełniać łącznie szereg przesłanek.

15. Po pierwsze, dane postanowienie umowne nie może być indywidualnie uzgadniane między stronami. Ustawodawca w art. 385¹ § 3 kc sprecyzował, że niezgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. Powyższe odnosi się w szczególności do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta. Przy analizie ww. przesłanki odnieść należy się do samego procesu negocjowania umowy.

16. W ocenie sądu postanowienia umowne, w których określono sposób przeliczenia kursu waluty z (...) na PLN i odwrotnie, nie były indywidualnie negocjowane. Kwestionowane postanowienia zostały przejęte wprost z wzorca umowy. Zgodzić się należy z pozwanym, że za postanowienia indywidualnie uzgadniane nie mogą być uznane jedynie te, które zostały zmienione na wniosek konsumenta. Tym niemniej istotna jest ocena, czy w okolicznościach konkretnej sprawy do takich negocjacji doszło. Świadek M. P. nie pamiętała przebiegu rozmów z powodami, zaś powód E. S. kategorycznie zaprzeczył, jakoby negocjacje w tym zakresie miałyby być prowadzone. W realiach niniejszej sprawy nie przedstawiono więc żadnego dowodu, aby kwestionowane postanowienia były indywidualnie negocjowane. Na marginesie więc jedynie zauważyć należy, że świadek M. P. podała, iż :”klient ma prawo złożyć każdy wniosek, my to musimy rozpatrzyć” (k. 346 v). Powyższe nie oznacza jednak zasadności uznania wszystkich postanowień

umowy za indywidualnie negocjowane – to że klient może złożyć każdy wniosek nie jest równoznaczne z tym, że każde postanowienie umowne podlega negocjacji. Liczy się realna możliwość zmiany danego, konkretnego postanowienia (co nie oznacza, że każdorazowo musi być ono zmodyfikowane).

17. Nie można się przy tym zgodzić z pozwanym, że jeśli powodowie mieli możliwość wyboru spośród kilku opcji i zdecydowali się na wybór takiej, którą aktualnie kwestionują jako abuzywną, to wyklucza to możliwość jej podważenia na podstawie art. 385¹ kc. Istotna jest rzeczywista możliwość negocjowania danego postanowienia, a nie wybór z kilku gotowych szablonów (zob. m.in. orzecznictwo przywołane przez powoda na s. 3-6 pisma procesowego z 07.10.2019 roku – k. 344-347)

18. Po drugie, kwestionowane postanowienie umowne winno kształtować prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Przesłanka ta definiowana jest w orzecznictwie jako nieusprawiedliwiona dysproporcja praw i obowiązków na niekorzyść konsumenta (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13.07.2005 r. o sygn. akt I CK 832/04). Działanie wbrew dobrym obyczajom oznacza tworzenie przez kontrahenta konsumenta takich klauzul w umowie bądź wzorcu umowy, które godzą w równowagę kontraktową, w szczególności ocenie podlegają takie wartości jak uczciwość, zaufania, lojalność, rzetelność, pełna informacja i fachowość. Zatem będą to wszelkie postanowienia sprzeczne z etyką, moralnością i powszechnie aprobowanymi normami społecznymi. W świetle umów bankowych za sprzeczne z dobrymi obyczajami można uznać działania zmierzające do niedoinformowania, dezorientacji, wywołania błędnego przekonania, wykorzystania niewiedzy czy naiwności zob. (wyrok (...) z dnia 29.04.2011 r. o sygn. akt XVII AmC 1327/09)

19. W tym miejscu należy przejść do oceny kwestii zasadniczej dla badania zasadności niniejszego powództwa, tj. czy kwestionowane przez powodów postanowienie w istocie łamie równowagę kontraktową stron w stopniu powodującym rażące naruszenie ich interesów.

20. W ocenie Sądu pozwany, korzystając z przewagi kontraktowej oraz braku fachowej wiedzy drugiej strony czynności prawnej, w sposób arbitralny i blankietowy określił istotne postanowienie umowne, mogące w sposób znaczący wpływać na wysokość zobowiązań finansowych stron z tytułu umowy kredytu.

21. Kwestionowane postanowienia przewidywały, że wysokość zobowiązań będzie przeliczana z zastosowaniem dwóch rodzajów kursu waluty. Mechanizm (konkretny sposób) ustalania kursu nie został opisany w żaden sposób, gdyż umowa w tym względzie odsyła tylko do „Tabeli kursów”. „Tabela kursów” została zaś opisana w słowniczku stanowiącym element (...) jako „Tabela kursów (...) SA obowiązująca w chwili dokonywania przez (...) SA określonych w umowie przeliczeń kursowych, dostępna w (...) SA orz na stronie internetowej (...) SA”. Taka definicja pozwala jedynie ustalić czym jest Tabela kursów i gdzie można ją odnaleźć, w żaden sposób zaś nie przybliżyła ona nawet do podjęcia próby ustalenia, w jaki sposób, na podstawie jakich kryteriów i zmiennych takowa tabela powstaje.

22. W odpowiedzi na pozew pozwany szeroko starał się uzasadnić, że stosowane przez bank kursy mają charakter rynkowy i wykazać, w jaki sposób bank ustala kurs kupna lub sprzedaży, figurujący w Tabeli kursów na dany dzień. Abstrahując już od tego, czy wskazane przez pozwanego argumenty mają charakter przekonywujący, to na etapie zawierania umowy konsumentowi w najmniejszym stopniu nie wyjaśniono mechanizmu powstawania takiej tabeli, uniemożliwiając mu całkowicie weryfikację rynkowości przedstawianych przez pozwanego kursów zawartych w tabeli.

23. Podkreślić przy tym należy, że mając na uwadze sposób rozliczenia stron, postanowienia dotyczące kursu wymiany walut niewątpliwie miały dla stron istotne znaczenie, gdyż bezpośrednio wpływały na wysokość przesunięć środków pieniężnych w PLN, w której to walucie zobowiązanie było wykonywane. W ten sposób pozwany w ocenie Sądu postąpił w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, niespełniając prawidłowo obowiązku informacyjnego wobec konsumenta.

24. Co więcej, przy analizowaniu postanowień umowy należy brać pod uwagę, czy treść danego postanowienia pozwala jednej ze stron na ukształtowanie stosunku prawnego w sposób naruszający słusze interesy drugiej strony, nie jest zaś konieczne wykazywanie, że przedsiębiorca z danego postanowienia w taki sposób skorzystał. W tym stanie rzeczy bezprzedmiotowa jest ocena, czy na skutek zastosowania spreadów na podstawie Tabeli kursów banku doszło do

istotnego naruszenia interesów finansowych powoda, a relewantne jest ustalenie, czy bank potencjalnie miał taką możliwość (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z 27.02.2019 roku w sprawie o sygn. akt II CSK 19/18)

25. Pozwany wskazywał, że kursy ustalane w tabeli są ustalane „w oparciu o aktualne kursy obowiązujące na rynku międzybankowym”. Nie kwestionując tego, że niewątpliwie obowiązujący kurs na rynku międzybankowym ma podstawowe znaczenie dla ustalenia kursu waluty dla wszystkich podmiotów funkcjonujących na rynku walutowym, to pozwany nie wskazał żadnych precyzyjnych kryteriów, na podstawie których aktualnie obowiązujące kursy na rynku bankowym miałyby się przekładać na Tabelę kursów. Treść umowy w ogóle się do tej kwestii nie odnosi, zaś nawet w odpowiedzi na pozew pozwany nie wskazuje, aby ustalane przez niego kursy pozostawały w precyzyjnej, dającej się matematycznie obliczyć relacji do jakiegokolwiek rynkowego wskaźnika (np. kursu średniego NBP). Nie wprowadzono żadnych „widełek”, w którym kursy pozwanego miałyby pozostawać w relacji do kursu średniego NBP lub innego obiektywnego miernika.

26. W tym stanie rzeczy należało przyjąć, że bank miał całkowitą swobodę w zakresie ustalania kursu waluty. Kwestie podnoszone przez pozwanego w odpowiedzi na pozew, że bank nie mógłby sobie pozwolić na ustalenie kursów walut w oderwaniu od realiów rynkowych z uwagi na konkurencję na rynku bankowym, mają znaczenie hipotetyczne. Banki prowadzą określoną politykę zarządzania finansami, na jednych produktach uzyskując większe marże, a na innych zdecydowanie większe. Podkreślić z całą stanowczością należy, że to w umowie powinny zawierać się konkretne mechanizmy pozwalające konsumentowi zrozumieć transparentny i wymierny sposób ustalania kursów walut przez bank – nie jest wystarczające bazowanie na przeświadczeniu, że bank będzie uczciwie korzystał z przysługującego mu uprawnienia do jednostronnego ustalania kursów walut z uwagi na realia konkurencji na rynku.

27. Z umowy nie wynika, aby sposób ustalania wysokości kursów walut (niezależnie od tego, jaki on jest) wynikał z jakiegokolwiek dokumentu wewnętrznego spółki – regulaminu, okólnika czy wytycznych. Nawet jeśli taki dokument istniał i w dniu zawarcia umowy przewidywał określone zasady ustalania kursu, które (przyjmując hipotetycznie) nie naruszałyby rażąco praw konsumenta, to taki dokument wewnętrzny może być w każdym czasie zmieniony bez żadnego wpływu kredytobiorcy.

28. W tym miejscu ocenić należało, czy kwestionowane postanowienia umowy w sposób rażący naruszały interesy konsumenta.

29. Kwestię powyższą jednoznacznie podważał pozwany, podkreślając, że ewentualne różnice kursowe pomiędzy kursem średnim NBP, a stosowanym przez niego w Tabeli kursów były na tyle niewielkie, że nie można mówić o rażącym naruszeniu interesów konsumenta. Co więcej, powyższe analizowane w powiązaniu z faktem, że obniżone zostały stopy LIBOR 3-M oraz tym, że kredyty frankowe były dużo tańsze niż złotówkowe, winno prowadzić do wniosku, że w ogóle nie doszło do naruszenia interesów powodów.

30. W tym miejscu wskazać należy, że jak podkreślił Sąd Okręgowy w Olsztynie w uzasadnieniu wyroku z 05.11.2019 roku o sygn. akt IX Ca 491/19 „ustawa z dnia 02.03.2000 roku o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny, która wprowadziła do kodeksu cywilnego obowiązującą obecnie regulację dotyczącą wzorców umów i kontroli niedozwolonych postanowień umownych, miała na celu przedakcesyjną transpozycję dyrektywy 93/13. W związku z tym, że dyrektywy UE są szczególnymi aktami prawnymi i wiążą państwa członkowskie UE, do których są kierowane, w odniesieniu do rezultatu, który ma być osiągnięty, pozostawiając jednak organom krajowym państwa członkowskiego swobodę wyboru formy i środków prawnych, należy kierować się przy wykładni art. 385¹ i następnych kc wskazówkami wynikającymi z prawa unijnego oraz orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej”.

31. Transponując dyrektywę 93/13/EWG do polskiego porządku prawnego ustawodawca przyjął, że naruszenie interesów konsumenta winno mieć charakter „rażący”. Art. 3 ust. 1 dyrektywy stanowi zaś o tym, że „Warunki umowy, które nie były indywidualnie negocjowane, mogą być uznane za nieuczciwe, jeśli stoją w sprzeczności z wymogami dobrej wiary, powodują znaczącą nierównowagę wynikających z umowy, praw i obowiązków stron ze szkodą dla

konsumenta”. Skonkludować należy, że znacząca nierównowaga wynikających z umowy praw i obowiązków, o ile powoduje szkodę dla konsumenta, winna być każdorazowo traktowana jako przypadek rażącego naruszenia interesów konsumenta. Nierównowaga, która została wprowadzona na podstawie kwestionowanych postanowień umowy, dotyczących jednostronnego ustalania kursu wymiany walut przez bank, ma charakter niewątpliwie rażący, z przyczyn wskazanych w rozdziale IV pkt 20-27 uzasadnienia. Na mocy tych postanowień cała decyzyjność dotycząca kursu walut pozostała uprawnieniem strony pozwanej, powodowie zostali pozbawieni jakiegokolwiek wpływu na możliwość ustalenia mierników kursu walut.

32. W ocenie sądu kwestionowane postanowienia umowne pociągały za szkodę konsumenta. Sam mechanizm tzw. spreadu znajduje swoje ekonomiczne uzasadnienie w przypadku rzeczywiście zawieranych transakcji kupna i sprzedaży waluty, gdzie ponoszone są rzeczywiste koszty i można oczekiwać wynagrodzenia za rzeczywiście podjęte czynności. Zasadnicze wątpliwości budzi natomiast stosowanie spreadu przy rozliczaniu wypłaty i spłaty kredytu wypłacanego i spłacanego w walucie polskiej. W przypadku takiego kredytu nie dochodzi bowiem do żadnych realnych transakcji walutowych związanych bezpośrednio z udzieleniem kredytu, a jedynie do szeregu obliczeń matematycznych, których celem jest określenie wartości kredytu oraz wartości poszczególnych rat spłaty według miernika wartości, jakim jest kurs waluty obcej. Stosowanie w tym celu różnych kursów nie ma zatem racjonalnego uzasadnienia. Bank nie ponosi bowiem żadnych kosztów zakupu waluty w celu wypłaty konkretnego kredytu udzielanego w złotych, ani kosztów jej sprzedaży na rzecz kredytobiorcy i nie powinien również oczekiwać ich zwrotu, jak i dodatkowego wynagrodzenia (zysku) z tytułu takich czynności. Z żadnego z dostępnych dowodów nie wynika, aby inaczej było w przypadku umowy stron, gdyż nie wykazano, aby na jej zrealizowanie bank zaciągał jakieś konkretne zobowiązania i dokonywał konkretnych transakcji walutowych z nią związanych. Bez znaczenia pozostawało również, w jaki sposób bank pozyskiwał środki na prowadzenie akcji kredytowej i w jaki sposób księgował, czy też rozliczał te środki oraz co ostatecznie robił ze środkami pobranymi od kredytobiorców. W żadnej mierze nie było to bowiem objęte umową stron (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie z 05.11.2019 roku o sygn. akt IX Ca 491/19; uzasadnienie wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie z 10.02.2020 roku o sygn. akt I C 442/19).

33. W konsekwencji samo zastosowanie mechanizmu spreadu w niniejszej sprawie rodziło szkodę po stronie konsumenta, jakkolwiek kwestia ewentualnego obliczania jej wysokości nie miała znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

34. Idąc dalej należało udzielić odpowiedzi na pytanie, czy kwestionowane postanowienia umowne dotyczyły głównych świadczeń stron, czy też jedynie ubocznych. Linia orzecznicza odnośnie ww. kwestii ewaluuje jednoznacznie od dominującego uprzednio stanowiska, że dotyczą one świadczeń ubocznych (m. in. wyrok Sądu Najwyższego z 01.03.2017 roku o sygn. akt IV CSK 285/16), do aktualnie powszechnie niemal przyjmowanego poglądu przeciwnego (m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 11.12.2019 roku o sygn. akt V CSK 382/18). Zmiana stanowiska w orzecznictwie wynikała w znacznej mierze z poglądu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wyrażonego w wyroku z 03.10.2019 roku w sprawie C-260/18 (D. vs Raiffeisen) na tle wykładni dyrektywy 93/13/EWG, gdzie jednoznacznie podkreślono, że natura klauzul wymiany, wprowadzających do umowy ryzyko kursowe, przemawia za uznaniem ich za określające faktycznie główny przedmiot umowy. Nie widząc konieczności powielania argumentacji przytoczonej w szczególności w wyroku (...), Sąd orzekający w niniejszej sprawie – będąc notabene związanym wykładnią (...) w zakresie interpretacji postanowień dyrektywy unijnej – uznał, że postanowienia umowne dotyczące sposobów przeliczenia kursu waluty kredytu na walutę płatności i odwrotnie dotyczą głównych świadczeń stron.

35. Konsekwencją powyższego jest konieczność ustalenia, czy kwestionowane postanowienia umowne zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. W przeciwnym razie, nawet ustalenie ich abuzywności nie pozwałoby na zastosowanie sankcji z art. 385¹ kc i uznanie ich za niewiążące strony umowy. Pobieżna ocena ww. kwestii nakazywałaby przyjąć, że doszło do ich jednoznacznego sformułowania – odwołanie do tabeli kursów zawarte w (...) oraz jej definicja z (...) jest językowo zrozumiała. Tym niemniej trzeba mieć na uwadze, że – jak podkreślił (...) w wyroku z 30.04.2014 roku o sygn. akt C-26/13 (K. vs (...)) „klauzule waloryzacyjne muszą być wyrażone prostym i jednoznacznym językiem, co nie odnosi się jedynie do gramatycznego jego sformułowania, ale także do tego, aby

umowa w sposób przejrzysty przedstawiała konkretne mechanizmy wymiany waluty obcej, do którego odnosi się warunek, tak aby konsument był w stanie oszacować jej konsekwencje ekonomiczne”. Innymi słowy, aby móc uznać dane postanowienie za jednoznaczne, konsument musi – oprócz leksykalnego zrozumienia postanowienia – wiedzieć, jaka kryje się za nim merytoryczna treść. Jak już wskazano we wcześniejszej części uzasadnienia, nie dość, że kurs wymiany waluty był arbitralnie ustalany przez bank, to ponadto był całkowicie nieweryfikowalny dla konsumenta (oczywiście konsument mógł sprawdzić, jaki aktualnie kurs ustalił bank, ale był całkowicie pozbawiony możliwości zbadania, na podstawie jakich kryteriów do tego doszło). W tym stanie rzecz należało przyjąć, że kwestionowane przez powodów postanowienia są niejednoznaczne, gdyż podpisując je w takim kształcie nie mogli oni przewidzieć, na co się w istocie godzą (zob. także uzasadnienia: wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie z 05.11.2019 roku o sygn. akt IX Ca 491/19 i wyroku Sądu Najwyższego o sygn. akt V CSK 382/18).

36. Co istotne, oceny postanowienia dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy (art. 385² kc). W efekcie nie ma znaczenia ocena, jak przedsiębiorca z danego postanowienia w rzeczywistości korzystał i czy nie zostało ono zmienione pomiędzy zawarciem umowy, a rozpoznawaniem sprawy przez Sąd (uchwała siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 20.06.2018 roku o sygn. akt III CZP 29/17)

37. Z uwagi na powyższe, mając na względzie rozważania poczynione w rozdziale IV pkt 20-36 uzasadnienia, Sąd uznał, że kwestionowane postanowienia umowne, rozdzielające kurs kupna i kurs sprzedaży waluty w oparciu na Tabeli kursów banku, wskazane szczegółowo w pozwie, jako postanowienia abuzywne nie wiążą stron umowy.

38. Idąc dalej należało przejść do oceny konsekwencji, które wynikają ze stwierdzenia niezwiązania stron ww. postanowieniami umownymi.

39. Stosownie do treści art. 385¹ § 2 kc, jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie.

40. Utrzymanie w mocy umowy po eliminacji klauzul niedozwolonych powinno być zasadą również na gruncie prawa europejskiego. Art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 stanowi, iż „na mocy prawa krajowego nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków”. Jak wynika z ww. brzmienia przepisu, zasada powyższa nie ma charakteru bezwzględnie. Ustawodawca unijny przewidział bowiem sytuację, gdy utrzymanie w mocy umowy nie będzie możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków.

41. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w cytowanym już wyroku z 03.10.2019 roku w sprawie C-260/18 (D. vs Raiffeisen) w tezie 1 wskazał, że „Art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie temu, aby sąd krajowy, po stwierdzeniu nieuczciwego charakteru niektórych warunków umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i oprocentowanego według stopy procentowej bezpośrednio powiązanej ze stopą międzybankową danej waluty, przyjął, zgodnie z prawem krajowym, że ta umowa nie może nadal obowiązywać bez takich warunków z tego powodu, że ich usunięcie spowodowałoby zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy” Jednocześnie (...) zakwestionował możliwość wypełnienia luk w umowie, spowodowanych usunięciem z niej nieuczciwych warunków, które się w niej znajdowały, wyłącznie na podstawie przepisów krajowych o charakterze ogólnym (teza 3). (...) podkreślił, że jeżeli konsument w sposób jednoznaczny wyraża wolę uznania stwierdzenia przez sąd nieważności całej umowy i świadomie godzi się z konsekwencjami takiego przyjęcia, to skutkiem zastosowania abuzywnych postanowień dotyczących klauzul ryzyka wymiany waluty (a więc głównych świadczeń stron) jest właśnie przyjęcie takiej nieważności całego stosunku prawnego.

42. W realiach przedmiotowego postępowania, eliminacja abuzywnych klauzul prowadzi do sytuacji, w której nie jest możliwe ustalenie wysokości kwoty, która podlega zwrotowi na rzecz banku i która stanowi podstawę naliczania odsetek należnych od kredytobiorców. W konsekwencji dochodzi do sytuacji niezgodnienia przez strony

podstawowego świadczenia jednej z nich, przez co umowę należy uznać za nieważną (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie z 05.11.2019 roku, o sygn. akt IX Ca 491/19).

43. W niniejszej sprawie powodowie od początku w sposób jednoznaczny wyrażali wolę uznania umowy kredytu WŁASNY KĄT hipoteczny za nieważną (s. 26 pozwu – k. 29, s. 10-11 pisma powodów z 07.10.2019 roku – k. 341-342) jako przesłankę do zasądzenia żądanej pozwem kwoty.

44. Konsekwencją uznania, iż nie istnieje między stronami stosunek prawny na podstawie umowy kredytu WŁASNY KĄT hipoteczny z oprocentowaniem zmiennym nr(...) (...) Z 25.04.2008 roku jest przyjęcie, że świadczenia stron poczynione na jego podstawie pozbawione są podstawy prawnej.

45. Należy podkreślić, że – wbrew stanowisku pozwanego - w skutek uiszczenia przez powodów rat kredytu na podstawie nieważnego stosunku prawnego doszło do bezpodstawnego wzbogacenia po stronie banku. W art. 410 § 1 kc. ustawodawca przesądził, iż samo spełnienie świadczenia nienależnego jest źródłem roszczenia zwrotnego, przysługującegoubożonemu i nie ma potrzeby ustalania, czy i w jakim zakresie spełnione świadczenie wzbogaciło accipiensa ani czy na skutek tego świadczenia majątek solvensa uległ zmniejszeniu. Samo bowiem spełnienie świadczenia wypełnia przesłankę ubożenia po stronie powoda, a uzyskanie tego świadczenia przez pozwanego - przesłankę jego wzbogacenia (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11.12.2019 roku o sygn. akt V CSK 382/19 i przywołane tam orzecznictwo: wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 24.11.2011 r., o sygn. akt I CSK 66/11; z dnia 9.08.2012 r., o sygn. akt V CSK 372/11; z dnia 28.08.2013 r., o sygn. akt V CSK 362/12; z dnia 15.05.2014 r., o sygn. akt II CSK 517/13; z dnia 29.11.2016 r., o sygn. akt I CSK 798/15 i z dnia 11.05.2017 r., o sygn. akt II CSK 541/16).

46. W ocenie Sądu w niniejszej sprawie mamy do czynienia z sytuacją, w której odpadła podstawa świadczenia - *condictio causa finita* (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie z 05.11.2019 roku w sprawie IX Ca 491/19; uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 20.02.2020 roku o sygn. akt I ACa 635/19). Wyrok sądu, który stwierdza nieważność umowy kredytowej ma w ocenie sądu charakter konstytutywny. Jeżeli bowiem – stosując się do wykładni wskazanej przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej – to w rękach konsumenta pozostaje decyzja, czy będzie domagał się stwierdzenia nieważności umowy, czy też – mając na uwadze ewentualne konsekwencje takiego przyjęcia - będzie dążył do jej utrzymania po eliminacji abuzywnych klauzul, to dopiero z chwilą wyrokowania można ustalić sytuację prawną, jaka występuje między stronami w konsekwencji zawarcia umowy kredytowej. Jakkolwiek konstrukcja konstytutywnego stwierdzenia nieważności umowy jest problematyczna z punktu widzenia dogmatycznego, to znacznie bardziej nielogiczne i niebezpieczne z punktu widzenia bezpieczeństwa obrotu gospodarczego byłoby przyjmowanie, że od decyzji konsumenta zależy, czy zawarty wiele lat wcześniej stosunek prawny jest nieważny *ex tunc*, czy też wiąże strony, a umowa pozostaje ważna. Klasyczna bezwzględna nieważność, rodząca skutki *ex tunc*, występuje bowiem niezależnie od woli i stanowiska stron stosunku prawnego i konsekwencji, które mogą z takiej oceny wynikać. Jeżeli to konsument może „kształtować” ocenę, czy umowa jest ważna, czy też nie, to w takiej sytuacji dochodzi do kolizji teoretycznych koncepcji (nieważność umowy *ab initio* vs zależność stwierdzenia takiej nieważności od woli strony umowy) i należy poszukiwać rozwiązania najbardziej racjonalnego. Niewątpliwie zaś strony umowy kredytu przez wiele lat świadczyły wzajemnie, realizując obowiązki, które na siebie powzięły podpisując umowę. Za konstytutywnym charakterem wyroku „unieważniającego” umowę kredytową opowiedział się m.in. Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z 20.02.2020 roku o sygn. akt I ACa 635/19. W podobnym kierunku zdaje się podążać (...), który w wyroku z 04.06.2020 roku o sygn. akt C-301/18 (L. vs. (...)Bank) wskazał, że konsument po odstąpieniu od umowy nie może domagać się od banku odszkodowania za bezumowne korzystanie z jego kapitału w postaci wpłaconych rat.

47. Odnosząc się do wysokości dochodzonego przez powodów świadczenia, to z przedłożonego przez nich zaświadczenia z pozwanego banku wynika, że do dnia złożenia pozwu świadczyli oni na jego rzecz kwotę łącznie 378427,93 zł. W niniejszej sprawie powodowie dochodzili roszczenia częściowego, a wskazana przez nich suma 34550,98 zł odpowiada wysokości uiszczonych rat za okres wskazany w pozwie (co też znajduje potwierdzenie w dołączonym do pozwu zaświadczeniu). Co prawda pozwany zakwestionował roszczenie powodów również co do wysokości, jednakże w żaden merytoryczny sposób nie uzasadnił tego zarzutu. Samo zaś podważenie wysokości

roszczenia bez wskazania przyczyn takiego zarzutu należy uznać za procesowo bezskuteczne, podobnie jak stosowany niekiedy jeszcze przez pełnomocników procesowych zwrot „zaprzeczam wszystkiemu, czego wyraźnie nie przyznaję”.

48. Stosownie do treści art. 405 kc, kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. W myśl art. 410 § 1 i 2 kc, przepisy artykułów poprzedzających stosuje się w szczególności do świadczenia nienależnego, a świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia.

49. Jak wskazano wyżej, w niniejszej sprawie podstawą uznania świadczenia powodów za nienależne jest przyjęcie, że podstawa świadczenia odpadła (*condictio causa finita*).

50. W ocenie Sądu w niniejszej sprawie nie zachodzi wyłączenie możliwości domagania się zwrotu świadczenia z uwagi na to, iż spełniający świadczenie miał wiedzieć, że nie był do niego zobowiązany. Po pierwsze, przyjęcie konstytutywności orzeczenia sądu o stwierdzeniu nieistnienia stosunku prawnego istniejącego na podstawie zawartej umowy kredytu implikuje konstatację, że do czasu orzeczenia sądu umowa pozostaje ważna, przez co istnieje podstawa do wzajemnych świadczeń stron. Dopiero odpadnięcie podstawy prawnej świadczenia (na skutek orzeczenie sądu), czyni świadczenie nienależnym. Po drugie, należy zauważyć, że zapłata miesięcznej raty odbywała się poprzez potrącenie wierzytelności z rachunku bankowego prowadzonego dla powodów. Środki na rachunku bankowym pozostają własnością banku, posiadacz rachunku bankowego ma jedynie wierzytelność o ich wypłatę. W tym stanie rzeczy to bank sam pobierał ratę kredytu poprzez potrącenie wierzytelności, którą powodowie mieli wobec niego. To nie powodowie dobrowolnie świadczyli na rzecz banku, a co najwyżej godzili się z faktem, że bank sam potrąca na rzecz raty kredytu przysługującą im wierzytelność z rachunku bankowego.

51. Ponadto, nawet gdyby przyjąć deklaracyjny skutek orzeczenia Sądu, to wówczas zasadne pozostają twierdzenia powodów, że świadczenie przez nich rat kredytu miało na celu uniknięcie przymusu. Brak płatności rat kredytu rodziłby dla powodów daleko idące konsekwencje, związane z naliczeniem odsetek od zadłużenia przeterminowanego, a w dalszej kolejności wypowiedzeniem umowy kredytowej, postawieniem całego pozostałego zadłużenia w stan natychmiastowej wykonalności i wreszcie prowadzeniem przeciw nim postępowanie egzekucyjnego, w tym egzekucji ze stanowiącej przedmiot zabezpieczenia hipotecznego nieruchomości. Nie można abstrahować od realiów, w których znajdowali się powodowie – orzecznictwo sądów polskich dotyczące kredytów frankowych ewoluuje w okresie ostatnich kilku lat, w znacznej mierze pod wpływem orzecznictwa (...), zaś w latach 2009-2011, za który to okres zwrotu świadczeń oczekują powodowie, było ono jeszcze całkowicie nieukształtowane.

52. Mając na uwadze wyżej wskazane okoliczności, Sąd Rejonowy orzekł jak w pkt I wyroku.

53. Konsekwencją przyjęcia konstytutywnego charakteru unieważnienia umowy jest uznanie bezzasadności roszczenia odsetkowego powodów. Jeżeli bowiem podstawa świadczenia (umowa kredytowa) odpada w wyniku orzeczenia sądu, to dopiero od następnego dnia po takim rozstrzygnięciu strona pozwana pozostaje w opóźnieniu ze spełnieniem swojego świadczenia. Jakkolwiek powodowie już w reklamacji złożonej 17.04.2019 roku powoływali się na nieważność umowy kredytowej, to aż do dnia zamknięcia rozprawy mogli zmienić swoje stanowisko, domagając się, aby Sąd, stwierdzając abuzywność określonych postanowień umownych, po ich eliminacji utrzymał umowę w mocy. Taka zmiana stanowiska byłaby dla Sądu wiążąca. W konsekwencji wymagalność żądania powodów należy datować na dzień wydania wyroku, tj. 26.06.2020 roku. Jako że dwa dni następne są ustawowo wolne od pracy (sobota i niedziela), to pozwany pozostaje w opóźnieniu dopiero od 29.06.2020 roku.

54. Na marginesie więc jedynie zauważyć należy, iż nawet przyjęcie deklaracyjnego charakteru wyroku wydanego w niniejszej sprawie nie prowadziłyby do uznania zasadności całości roszczenia odsetkowego. Rację ma pozwany wskazując, że zobowiązanie z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia ma charakter bezterminowy i staje się wymagalne po wezwaniu do zapłaty w trybie art. 455 kc. Takie wezwanie zostało wystosowane dopiero 17.04.2019 roku.

55. W konsekwencji Sąd Rejonowy orzekł jak w punkcie II wyroku, oddalając roszczenie co do żądanych odsetek, za okres od poszczególnych dat wskazanych w petitum pozwu, do 28.06.2020 roku.

56. O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 100 zdanie drugie kpc, mając na uwadze, iż powodowe ulegli jedynie co do roszczenia ubocznego w postaci odsetek i nałożył na pozwanego obowiązek zwrotu wszystkich poniesionych przez powodów kosztów. Z tego też względu w pkt III wyroku zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwotę 5328 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu, na które składały się: 1728 zł opłaty od pozwu oraz 3600 złotych wynagrodzenia pełnomocnika.

57. Na końcu wskazać należy, że Sąd nie nałożył na pozwanego solidarnego obowiązku zapłaty na rzecz powodów kwoty roszczenia głównego oraz kosztów procesu, jak domagali się tego powodowie. Solidarność czynna może być bowiem wynikiem jedynie czynności prawnej, zaś ani z umowy kredytu, ani jakiegokolwiek dokumentu znajdującego się w aktach sprawy nie wynika, aby bank był obowiązany świadczyć na rzecz powodów solidarnie (odmiennie niż w przypadku odpowiedzialności powodów za zobowiązania wobec banku). W konsekwencji Sąd użył w wyroku sformułowania „łącznie”, które podkreśla, że na banku ciąży jedno zobowiązanie wobec obojga powodów.

Asesor Sądowy Sądu Rejonowego w Olsztynie

M. O.

Sygn. akt X C 2001/19

O., 10.08.2019 r.

ZARZĄDZENIE

1. (...)

2. (...)

Asesor Sądowy Sądu Rejonowego w Olsztynie

M. O.